

विशेष केंद्रीय सहाय्य योजने अंतर्गत “महिला बचत गटांना शेळी युनिट पुरवठा करणे (Supply of Goat Units to Women SHGs (१० Female+ १Male)”या योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांना मंजुरी देणेबाबत

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: केंद्रीय-२०१९/प्र.क्र.२९/का-१९
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२
तारीख: १/१/२०२१

वाचा-

१. जनजाती कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. No. F.No. ११०१५/०३(१३)/२०१४-SG-II दिनांक १९.०६.२०१४
२. आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय क्रमांक विकेस २०१४/ प्र. क्र. ७८/ का१९ दि. १७ मार्च २०१५ व दि. २८ मार्च २०१५

प्रस्तावना -

आदिवासी विकास विभागार्थत आदिवासी जनजातीसाठी विविध योजना राबविल्या जातात. आदिवासी बांधव मुख्यत्वे डोंगरमाथा, दच्या-खोच्यात, अति दुर्गम भागात वस्ती करून राहतात व त्यांची उपजीविका पावसावर आधारित शेती व तस्तम व्यवसाय तसेच वन उपज यावर अवलंबून आहे. मुख्यत्वे ते पावसावर आधारित शेती करत असल्यामुळे प्रत्येक वर्षी शेतीच्या माध्यमातून निश्चित उत्पन्न मिळेल याची हमी नसते. परिणामी त्यांना रोजगाराच्या शोधात कुंटूबासह स्थलांतर करावे लागते. शेतीबरोबरच शेतीशी निगडीत जोडधंदा केल्यास त्यांना निश्चित उत्पन्नाची हमी मिळू शकते. आदिवासी भागात शेतीला जोडव्यवसाय म्हणून मुख्यत्वे बकरीपालन केले जाते. बकरी पालन करण्यासाठी जास्त जागेची व भांडवलाची गरज नसते. हा व्यवसाय निश्चित उत्पन्न मिळवून देणारा आहे. या व्यवसायाशी मुख्यत्वे महिला वर्ग निगडीत आहे. यास्तव महिला बचत गटांना १० शेळी व १ बोकड यांचे एक युनिट दिल्यास त्यांच्या उत्पन्नात वाढ होऊन बचत गटांचे बळकटीकरण होण्यासही मदत होईल तसेच त्यांचे स्थलांतर देखिलकमी होईल.

सन २०१४-१५ करिता विशेष केंद्रीय सहाय्य योजने अंतर्गत “Supply of Goat Units to Women SHGs (१० Female+ १ Male)” ही योजना केंद्र शासनाकडे प्रस्तावित करण्यात आली होती. केंद्र शासनाने विशेष केंद्रीय सहाय्य योजनेअंतर्गत मंजूर अनुदानातून “Supply of Goat Units to Women SHGs (१० Female+ १ Male)” ही योजना राबविण्यासाठी सन २०१४-१५ करिता रु ५००.०० लक्ष निधी मंजूर केला आहे. सबब, बकरीपालनच्या माध्यमातून महिला बचत गटांचे उत्पन्न वाढून बचत गटांचे बळकटीकरण करण्याच्या कार्यक्रमाअंतर्गत “Supply of Goat Units to Women SHGs (१० Female+ १ Male)” या योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांना मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचारधीन होती.

शासन निर्णय-

बकरीपालनच्या माध्यमातून महिला बचत गटांचे उत्पन्न वाढून बचत गटांचे बळकटीकरण करणे, त्यांचे स्थलांतर कमी करने या कार्यक्रमाअंतर्गत मंजूर “Supply of Goat Units to Women SHGs (१० Female+ १ Male)” या रु ५००.०० लक्ष इतक्या किंमतीच्या योजनेच्या अंमलबजावणीच्या मार्गदर्शक सूचनांना या निर्णयाद्वारे सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट क्रमांक १ नुसार मंजूरी प्रदान करण्यात येत आहे.

२. सदर मार्गदर्शक सूचनानुसार वितरीत तरतूदीच्या मर्यादेत योजना राबविण्याबाबत अंमलबजावणी यंत्रणेमार्फत त्वरीत कार्यवाही करण्यात यावी व त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र आर्थिक व भौतिक अहवालासह शासनास सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

३. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२१०१०११७०८०९२०२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्रकाश वि.वाजे)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.मंत्री आदिवासी विकास यांचे खाजगी सचिव ,मंत्रालय,मुंबई
२. मा.राज्यमंत्री आदिवासी विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. सचिव,आदिवासी विकास,मंत्रालय,मुंबई
४. प्रधान सचिव, कृषी व प. दु. म. विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
५. आयुक्त,आदिवासी विकास,महाराष्ट्र राज्य,नाशिक.
६. आयुक्त, पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
७. सर्व सहसचिव/उपसचिव ,आदिवासी विकास विभाग,मंत्रालय,मुंबई.
८. सर्व अपर आयुक्त ,आदिवासी विकास,नाशिक
९. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
- १०.सर्व प्रकल्प अधिकारी आदिवासी विकास
- ११.संगणक समन्वयक,आदिवासी विकास विभाग,मंत्रालय,मुंबई
- १२.निवड नस्ती (का.१९) आदिवासी विकास विभाग,मंत्रालय,मुंबई

परिशिष्ट -१

विशेष केंद्रिय सहाय्य अंतर्गत मंजूर योजना

१	योजनेचे नांव	महिला बचत गटांना शेळी गटाचा पुरवठा करणे. Supply of Goat Units to Women SHGs (१० Female+ १Male)																											
२	योजनेतील लाभार्थी / युनिट संख्या	<p>एकूण बचत गट- ५६०</p> <p>चारही अप्पर आयुक्त कार्यालय यांचे अधिनस्त प्रकल्प कार्यालयांतर्गत एकूण शेळी गट व महिला बचत गटांची संख्या खालील प्रमाणे असेल, प्रकल्प कार्यालय यांना गट वाटून देण्याचे अधिकार संबंधित अप्पर आयुक्त यांना असेल.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ क्र</th><th>अप्पर आयुक्त कार्यालय</th><th>एकूण शेळी युनिट</th><th>एकूण महिला बचत गट</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td><td>अप्पर आयुक्त ठाणे</td><td>१४०</td><td>१४०</td></tr> <tr> <td>२</td><td>अप्पर आयुक्त नाशिक</td><td>१४०</td><td>१४०</td></tr> <tr> <td>३</td><td>अप्पर आयुक्त अमरावती</td><td>१४०</td><td>१४०</td></tr> <tr> <td>४</td><td>अप्पर आयुक्त नागपूर</td><td>१४०</td><td>१४०</td></tr> <tr> <td></td><td>एकूण</td><td>५६०</td><td>५६०</td></tr> </tbody> </table>				अ क्र	अप्पर आयुक्त कार्यालय	एकूण शेळी युनिट	एकूण महिला बचत गट	१	अप्पर आयुक्त ठाणे	१४०	१४०	२	अप्पर आयुक्त नाशिक	१४०	१४०	३	अप्पर आयुक्त अमरावती	१४०	१४०	४	अप्पर आयुक्त नागपूर	१४०	१४०		एकूण	५६०	५६०
अ क्र	अप्पर आयुक्त कार्यालय	एकूण शेळी युनिट	एकूण महिला बचत गट																										
१	अप्पर आयुक्त ठाणे	१४०	१४०																										
२	अप्पर आयुक्त नाशिक	१४०	१४०																										
३	अप्पर आयुक्त अमरावती	१४०	१४०																										
४	अप्पर आयुक्त नागपूर	१४०	१४०																										
	एकूण	५६०	५६०																										
३	योजनेसाठी येणाऱ्या खर्चाचे सविस्तर अंदाजपत्रक	अ क्र	तपशील	१० शेळ्या व १ बोकड																									
		१	प्रतिशेळी रु. ६०००/- एकूण १० शेळ्यांसाठी $१० \times १०,००० = ६००००/-$	६००००																									
			प्रती बोकड रु. ७०००/- $१ बोकड \times ७००० = ७०००/-$	७०००																									
		२	विमा एकूण किंमतीच्या ४%	२६८०																									
		३	शेळ्यांसाठी वाडा/गोठा प्रती शेळी- १० चौ.फुट प्रती करडू - ५ चौ.फुट प्रती बोकड- १५ चौ.फुट एकूण २२५ चौ.फुट प्रती रु. ७०/- चौ.फुट एकूण १५७५०/-	१५७५०																									
		४	खाद्य व पाण्याची भांडी	१०००																									
		५	आरोग्य व औषध सुविधा उपचार	११५०																									
		६	वाहतूक खर्च	१०००																									
		७	प्रशिक्षण खर्च	३००																									
		८	प्रशासकीय खर्च	४०५																									
			एकूण	८९२८५																									

		प्रती युनिट- १० शेळ्या व १ बोकड यांचा एकूण खर्च रु. ८९२८५/- एकूण खर्च $89285 \times ५६० = ४,९९,९९,६००/-$
४	अंमलबजावणी अधिकारी	प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प
५	प्रकल्प राबविणारी यंत्रणा	प्रकल्प अधिकारी व जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी
६	नियंत्रक अधिकारी	संबंधित अप्पर आयुक्त, आदिवासी विकास
७	योजनेचा हेतू/उद्देश	<p>१) शेतीशी निगडीत बकरीपालनच्या जोड व्यवसायामधून एकूण उत्पादनामध्ये वाढ करणे.</p> <p>२) स्थलांतर कमी करणे</p> <p>३) बकरीपालनाच्या माध्यमातून महिला बचत गटांचे बळकटीकरण करणे .</p>
८	योजना राबविण्याची कार्यपद्धती	<p>सदरची योजना जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी कार्यालय कडून डी बी टी माध्यमातून संबंधित महिला बचत गटा मार्फत राबविण्यात येईल.</p> <p>१) संबंधित अप्पर आयुक्त यांनी आपल्या अधिनस्त प्रकल्प कार्यालयनिहाय लक्षांकाचे वाटप करण्यात यावे.</p> <p>२) प्रकल्प राबविताना काही तांत्रिक/प्रशासकीय अडचणी आल्यास लक्षांक बदलणे/कमी जादा करणे/लक्षांक वर्ग करणे या बाबतचे अधिकार आयुक्त आदिवासी विकास नाशिक यांना राहील.</p> <p>३) प्रकल्प अधिकारी जाहिरात देऊन संबंधित लाभार्थी बचत गटाकडून अर्ज मागवतील.</p> <p>४) लाभार्थी बचत गट हे नोंदणीकृत असणे गरजेचे आहे .</p> <p>५) लाभार्थी द्वारे करावयाच्या अर्जाचा नमुना व इतर आवश्यक लागणाच्या कागदपत्रांची यादी प्रकल्प कार्यालयात उपलब्ध करावे.</p> <p>६) प्रकल्प अधिकारी लाभार्थी निवड समिती मार्फत अटी व शर्थी यांच्या अधीन राहून प्राप्त झालेल्या अर्जाची छाननी करून लाभार्थी गट अंतिम करून यादी पशु संवर्धन अधिकारी यांना देतील.</p> <p>७) बचत गटांची निवड खालील समिती मार्फत करण्यात येईल .</p> <ul style="list-style-type: none"> • संबंधित प्रकल्प अधिकारी - अध्यक्ष • संबंधित जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी - सदस्य • उपायुक्त, पशु संवर्धन - सदस्य • महिला आर्थिक विकास महामंडळ(माविम)/जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा प्रतिनिधी- सदस्य • सहाय्यक प्रकल्प अधिकारी(विकास)- सदस्य सचिव <p>८) सर्व प्रकल्प कार्यालयातील अंतिम निवड झालेल्या लाभार्थी महिला बचत गटातील प्रमुखास जिल्हा पशु संवर्धन यांचेमार्फत प्रशिक्षण देण्यात येईल.</p> <p>९) लाभार्थी महिला बचत गटाने खाली नमूद बाबींचे पावती व फोटोग्राफ्स यांचे झेरोक्स संबंधित पशु संवर्धन अधिकारी यांचे स्तरावर जमा करावे-</p>

		<p>अ) खरेदी केलेल्या शेळी गटाचे व शोड यांचे फोटो ग्राफ्स</p> <p>आ) बाजार समिती खरेदी पावती</p> <p>इ) शेळी व बोकड विमा पावती</p> <p>ई) वाहतूक खर्चाची पावती/प्रमाणपत्र/driver वाहतूक परवाना</p> <p>ज) भांडे व खाद्य खरेदी केल्याची पावती</p> <p>ज) संबंधित व्यवसाय सुरु ठेवण्याचे हमीपत्र</p> <p>१०) महिला बचत गटास जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी यांचे मार्फत डी बी टी केल्यानंतर सदर शेळी पालन व्यवसाय उभारल्याची प्रत्यक्ष स्थळ भेट देऊन मुदा क्र. ९ मध्ये नमूद बाबींची तपासणी जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी यांचे मार्फत करावी.</p> <p>११) प्रशासकीय बाबींसाठी उपलब्ध असणरा निधी खालील बाबींसाठी वापरण्यात यावा-</p> <p>अ) तपासणी करिता येणारा खर्च</p> <p>आ) प्रकल्प अंमलबजावणी करिता येणारा अनुषंगिक खर्च</p> <p>इ) प्रकल्पाचे फोटोग्राफ्स, यशोगाथा, ऑडीओ, व्हिडिओ ई साठी येणारा खर्च.</p> <p>१२) प्रकल्प अधिकारी यांनी प्रकल्प पूर्ण झाल्यानंतर पूर्णत्वाचा दाखला व फलनिष्पत्ती अहवाल अपर आयुक्त मार्फत आयुक्त आदिवासी विकास नाशिक यांना सादर करावे.</p> <p>१३) प्रकल्पाची छायाचित्रांसह यशोगाथा तयार करणे तसेच योजने विषयी सर्व माहिती उदा. लाभार्थी यादी, योजना अंमलबजावणीचे फोटो, यशोगाथा, लाभार्थी माहितीचा डेटाबेस इत्यादी अनुषंगीक माहिती आदिवासी विकास विभागाच्या वेबसाईटवर प्रसिद्ध करण्याची तसेच सदर माहिती वरिष्ठ कार्यालयास सादर करण्याची जबाबदारी संबंधीत प्रकल्प अधिकारी यांची राहील.</p>
९	निधी वितरण कार्यपद्धती	<p>सन २०१४-१५ करिता विशेष केंद्रिय सहाय्य अंतर्गत मंजूर निधी रु ५००.०० लक्ष</p> <p>१) आयुक्त आदिवासी विकास हे अपर आयुक्त यांना समप्रमाणात निधीचे वितरण करतील.</p> <p>२) अपर आयुक्त हे आपल्या अधिनिस्त प्रकल्प अधिकारी यांना प्रकल्प लक्षांक निश्चित करून त्या प्रमाणात निधी वर्ग करतील.</p> <p>३) लाभार्थी निवड समिती मार्फत लाभार्थी महिला बचत गट यादी अंतिम करून जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी यांना दिल्यानंतर प्रकल्प अधिकारी निधी जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी यांना वर्ग करतील.</p> <p>४) जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी लाभार्थीना महिला बचत गटांना प्रथम टप्प्यात प्रशिक्षण व प्रशासकीय खर्च वगळता उरलेल्या रक्कमेच्या ८० % रक्कम डी बी टी मार्फत वर्ग करतील. पशु संवर्धन अधिकारी कडून तपासणी झाल्यानंतर तपासणी अंती निर्दर्शनास आलेल्या बाबी या योजनेच्या अटी व शर्थी नुसार पूर्ण असल्यास उर्वरित २० % निधी बचत गटांच्या बँक खाती वर्ग करतील.</p>

१०	योजनेचा कालावधी	१ वर्ष
११	योजनेच्या अटी व शर्ती	<p>१. महिला बचत गट हा अनुसुचित जमातीचा असावा.</p> <p>२. लाभार्थी गट हा नोंदणीकृत असावा.</p> <p>३. योजनेच्या अंमल बजावणीचे क्षेत्र निवड करताना शक्यतो ज्या ठिकाणी रोजगारासाठी स्थलांतर चे प्रमाण अधिक आहे असे क्षेत्र निवडावे</p> <p>४. गटातील किमान एका सदस्या कडे ७/१२ दाखला असणे आवश्यक आहे. तसेच शेव्यांना पिण्याच्या पाण्याची उपलब्धता असणे आवश्यक राहील.</p> <p>५. गटातील सदस्यांनी अथवा त्यांच्या कुटूबातील इतर सदस्यानी सदर योजनेचा लाभ यापूर्वी आदिवासी विकास विभाग अथवा इतर कोणत्याही शासकिय विभागाकडून घेतला नसल्याबाबत दाखला जोडणे आवश्यक आहे.</p> <p>६. लाभार्थी निवड झालेल्या महिला बचत गट यांची प्रशिक्षणा च्या माध्यमातून क्षमता बांधणी करण्याची जबाबदारी जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी यांची राहील.</p> <p>७. जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी हे लाभार्थी यांना शेळी पालन साठी लागणाऱ्या गोठा शेडच्या उभारणीचे design व त्याबाबत लागणारे आवश्यक तांत्रिक मदत करतील.</p> <p>८. शेव्यांच्या वाणाची निवड करताना क्षेत्रामध्ये योजना राबविण्यास अनुरूप तसेच व्यावसायिक दृष्टीने फायदेशीर ठरणा-या जातीची निवड करावी.</p> <p>९. खरेदी प्रक्रिया केल्या नंतर शेव्यांचा विमा उतरवणे बंधनकारक राहील.</p> <p>१०. खरेदी प्रक्रिया शक्यतो एकाच वेळी करावी.</p> <p>११. बचत गटास मिळालेले शेळी गट युनिट लाभार्थी कडून किमान ३ वर्ष विक्री केले जाणार नाही.</p> <p>१२. शेळी गट युनिट ची मालकी संपूर्ण बचत गटातील सदस्यांची असेल. कोणत्याही एका सदस्याचे त्यावर नियंत्रण नसेल.</p> <p>१३. जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी हे महिला बचत गट यांचे कडून योजनेची अंमलबजावणी योजनेच्या अटी व शर्ती नुसार करण्यास १०० रु स्टॅम्प पेपर वर करारनामा करून घेतील.</p> <p>१४. जिल्हा पशु संवर्धन अधिकारी हे प्रकल्प अंमलबजावणीचा त्रैमासिक भौतिक व आर्थिक प्रगती अहवाल प्रकल्प अधिकारी यांना पाठवतील.</p> <p>१५. योजना राबविण्याच्या ठिकाणी विशेष केंद्रिय सहाय्य अंतर्गत मंजूर योजना सन २०१४-१५ अशा आशयाचे नामफलक लावणे योजना राबविण्याच्या यंत्रणेस आवश्यक राहील.</p> <p>१६. सदर योजना योजनेच्या अटी व शर्तीप्रमाणे राबविणे संबंधीत योजना राबविण्याच्या यंत्रणेस बंधनकारक राहील. तसेच योजनेबाबत भविष्यात काही तक्रारी उद्भवल्यास त्याची सर्वस्वी जबाबदारी योजना राबविण्याच्या यंत्रणेची राहील.</p> <p>१७. सदर योजनेअंतर्गत लाभ दिलेल्या लाभार्थ्यांच्या याद्या प्रकल्प अधिकारी यांचे कार्यालयातील सूचना फलकावर तसेच आदिवासी विकास विभागाच्या संकेत स्थळावर प्रसिद्ध करण्याची जबाबदारी संबंधित प्रकल्प अधिकारी यांची राहील.</p>

		१८. सदर योजनेची अंमलबजावणी करताना चलचित्र (video) व छायाचित्रे काढावीत व योजनेची अंमलबजावणी पुर्ण झाल्यानंतर योजनेचा फलनिष्पत्ती अहवाल शासनास सादर करण्याची जबाबदारी प्रकल्प अधिकारी व अंमल बजावणी यंत्रणा यांची. सदर योजनेच्या लाभार्थ्याची यादी व Geo-tagged photographs हे www.stcmis.gov.in/smis या वेबसाईट वर अपलोड करण्याची जबाबदारी प्रकल्प अधिकारी यांची राहील.
१२	योजनेचे सनियंत्रण व मुल्यमापन, पर्यवेक्षण	<p>सदर योजनेचे सनियंत्रण व मुल्यमापन खालील समिती मार्फत करण्यात येईल</p> <p>१) सबंधित अप्पर आयुक्त आदिवासी विकास - अध्यक्ष</p> <p>२) सबंधित प्रकल्प अधिकारी - सदस्य</p> <p>३) सबंधित जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी - सदस्य</p> <p>४) सबंधित अप्पर आयुक्त कार्यालयातील संशोधन अधिकारी- सदस्य सचिव</p> <p>➤ सदर योजनेच्या अंमलबजावणी प्रक्रीयेमध्ये काही बदल किंवा सुधारणा करण्याचे अधिकार उपरोक्त समितीस राहील.</p> <p>➤ सदर समिती मार्फत झालेल्या कामाचा वेळोवेळी आढावा घेतला जाईल .</p> <p>➤ योजनेची अंमलबजावणी सुरु झाल्यापासून उपरोक्त समितीची बैठक ३ महीन्यांनी आयोजित करावी व सदर बैठकीमध्ये योजनेच्या प्रगतीचा आढावा घेण्यात यावा तसेच योजना अंमबलजावणीमध्ये काही अडचणी असतील तर त्याबाबत आवश्यक कार्यवाही करावी.</p>
१३	योजनेची फलनिष्पत्ती	शेतीशी निगडीत शेळी पालनच्या जोड व्यवसायामधून एकूण उत्पादनामध्ये वाढ होऊन स्थलांतर थांबणे .